

EP 2022 / Schliaziuns

1. Chapientscha dal text (25 puncts)

1. Els duain avoir mangià cunzunt charn e grass dad animals. **(1)**
2. Els han rimnà infurmaziuns da varga 400 lavurs scientificas (da tut gener). **(1)**
3. Els han intercuri datas davart il metabolissem, datas geneticas, datas davart midadas da la statura e datas davart midadas dal tscharvè (dals umans dal Temp da Crap tempriv). **(3)**
4. Omnivors arcunan il grass dal corp en in relativ pign dumber da grondas cellas da grass, animals da rapina d'ozendi sco era ils umans fan exactamain il cuntrari: Els possedan fitg bleras, persunter relativamain pitschnas cellas da grass. **(2)**
5. Els èn antropologs da professiun. **(1)**
6. Animals pli gronds èn morts ora (per motivs climatics). Las funtaunas da charn (dad animals gronds) èn uschia vegnidas pli stgarsas. **(2)**
7. **a)** Igl è pervia da noss dents. Quels dals umans temprivs vesan ora sco quels dad omnivors. **(1)**
b) El dat en quest connex l'exempel dal portg e da l'urs (che tutga era tar ils omnivors). **(1)**
8. **a)** Tenor Schrenk sa tracti en emprima lingia da charn da cadavers (animals ch'èn vegnids scarpads d'auters animals da rapina). **(1)**
b) Stringer manegia: «Rimnar e mangiar plantas sto adina esser stà ina part dal nutriment dals carstgauns temprivs.» **(1)**
9. Tenor Schrenk mangiavan ed/u utilisavan els be tschertas parts da l'animal. **(1)**

10. Gist u fallà? (10)

- A) Fallà
- B) Fallà
- C) Gist
- D) Gist
- E) Fallà
- F) Fallà
- G) Gist
- H) Gist
- I) Fallà
- J) Gist

2. Vocabulari (25 puncts)

2.1. Sinonims (5x1/5 puncts)

vast --- extendì, grond
antenat --- perdavant, babun, sursilvan er: antecessur
retschertga --- studi, perscrutaziun, analisa
adattà --- adequat
abilitad --- inschign, cumpetenzza, capacitad, facultad

2.2. Antonims (5x1/5)

simpatisant --- adversari, opponant, criticher
tempriv --- tardiv, actual, modern (betg: nov)
agressiv --- miaivel, agreabel, char, ruassaivel
cumpetent --- tup, incumpetent
spezialisà --- general, nunspezialisà

2.3. Explicaziun da plets (4x2/8)

Schliaziuns pussaivlas:

Temp da Crap --- Ina fasa istorica fitg tempriva, en la quala ils umans moderns han lur origin.
domesticar --- In animal selvadi vegn dressà uschia ch'el n'è betg pli selvadi.
evoluziun --- Il svilup resp. la midada plauna dal carstgaun / da creatiras da generaziun a generaziun.
dubitar --- Quai vul dir, ch'ins metta en dumonda in ina teoria u in fatg (d'ina persuna).

2.4. Pensum stgazi da plets: Locuziuns (7x1/7)

Glista da plets d'elecziun:

pesch, nursa, anda, vatga, chaura, mieur, urs, vulp, mustaila, tschuetta, bov

1. Svelt sco in/a ... *musteila*
2. Avair fom sco in/a ... *urs*
3. Baiver sco in/a ... *vatga* (er pussaivel: *bov*)
4. Esser magher sco in/a ... *chaura*
5. Esser furber sco in/a ... *vulp*
6. Esser saun sco in/a ... *pesch*
7. Avair ina forza sco in/a ... *bov*

3. Producziun da text (25 puncts)

Texts individuals!

4. Grammatica (25 puncts)

4.1. Verbs (7) <ol style="list-style-type: none">1. tementar sursilvan: tementar puter: temmentar/intemmurir vallader: temmentar/intemmurir2. durmentar sursilvan: durmentar puter: indrumanzar vallader: indurmanzar3. grittenta/grittentescha sursilvan: grittenta / grittentescha puter: grittainta vallader: grittainta4. sfradantar, sfradar sursilvan: sferdar/sferdentar puter: sfradantar / sfradar vallader: sfradantar / sfradar5. stgirentar sursilvan: stgirentar puter: s-chüranter/ins-chürir vallader: s-chürantar/ins-chürir6. stanclentan sursilvan: stunclentan puter: stanglaintan vallader: stanglaintan	4.2. Il saut enturn il verb (6) <p>Schliaziuns individualas!</p> <p>Schliaziuns pussaivlas:</p> <ol style="list-style-type: none">1. a) Tgi? la mieur Nua? en la rusna Da tge? dal giat Co? spertb) La mieur fugia spert dal giat en la rusna.2. a) Pertge? perquai ch'el vul lavurar tuttina bler Cura? Mintga di Tge? il temp da lavur Cun tgi? cun ses collegab) Mintga di cumpareglia il lavurant il temp da lavur cun ses collega, perquai ch'el vul lavurar tuttina bler.
--	---

<p>7. enritgeschan sursilvan: enriheschan puter: inricheschan/richaintan/richanteschan vallader: inrichjschan/richaintan</p>	
<p>4.3. Preposiziuns (6)</p> <p>1. durant/entaifer ils sursilvan: duront/enteifer ils puter: düraunt/infra ils, vall: durant/infra ils</p> <p>2. pervia da l' sursilvan: pervia digl</p> <p>3. malgrà la sursilvan: malgrad la (puter: melgrò la)</p> <p>4. ordaifer il sursilvan: ordeifer il lad: dadour il</p> <p>5. grazia a l' sursilvan: grazia al lad: grazcha a l'</p> <p>6. entaifer ils / durant ils sursilvan: enteifer ils / duront ils lad: infra / düraunt/durant ils</p> <p>7. pervia da la sursilvan: pervia dalla lad: pervi da la</p> <p>8. tenor</p> <p>9. malgrà (las) sursilvan: malgrad (las) puter: melgrò (las)</p> <p>10. grazia a la / pervia da la sursilvan: grazia alla / pervia dalla lad: grazcha a l'</p> <p>11. tenor (la)</p> <p>12. tenor (la)</p>	<p>4.4. Conjunctiv (6)</p> <p>a) Il bab dumonda il scolast, sche sia figlia reusseschia l'examen d'admissiun. sursilvan: Il bab damonda il scolast, sche sia feglia damogni igl/gl'examen d'admissiun. puter: Il bap dumanda al magister scha sia figlia passa l'examen d'admissiun. vallader: Il bap dumonda al magister scha sia figlia passa l'examen d'admissiun.</p> <p>b) Marco annunzia che S. na possa betg vegnir oz. sursilvan: Marco annunzia che S. sappi buca vegnir oz. puter: Marco annunzcha cha S. nu possa gnir hoz. vallader: Marco annunzcha cha S. nu possa gnir hoz.</p> <p>c) Cura che nus/els entschaivian cun il curs, vul Rina savair. sursilvan: Cura che nus entscheveien/entscheivien cul cuors, vul Rina saver. puter: Cura cha nus/els cumainzan cun il/cul cuors, vul Rina savair. / Rina vul savair cur ch'els cumainzan cul cuors. vallader: Cura cha nus /els cumainzan cun il/cul cuors, vul Rina savair. / Rina vul savair cur ch'els cumainzan cul cuors. -</p> <p>d) La cussegliaadra s'infurmescha: «Hai jau liber mardi?» sursilvan: La cussegliaadra s'informescha: "Hai jeu liber mardi?" puter: La cusgliaadra s'infurmescha: "D'he eau/d'heja liber (in) mardi?" vallader: La cusgliaadra s'infuormescha: "N'ha eu eau/n'haja liber (in) mardi?"</p> <p>e) Ella è sa dumandada: «Co è questa incumbensa vegnida realisada?» sursilvan: Ella ei sedumandada: "Co ei questa incumbensa vegnida realisada?" puter: Ella s'ho dumandada: "Cu es quista incumbenza gnida realisada?" vallader: Ella s'ha dumandada: "Co es quista incumbenza gnüda realisada?"</p> <p>f) (Che) Ses um sa lamentia puspè d'avair mal il cor, raquinta la tatta a la figlia. sursilvan: (Che) Siu um selamenti puspei dad haver mal il cor, raquenta la tatta alla feglia. puter: (Cha) Sieu hom s'almainta darcho d'avair mel il cour, raquinta la nona a la figlia. vallader: (Cha) Seis hom as lamainta darcheu d'avair mal il cour, raquinta la nona a la figlia.</p>